19 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ · 1846 ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ · ԹԻՒ 17 ١١ ԶԻԼՔԱՏԷ · ١٢٦٣

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԱՋԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Տարեկան գին կանխիկ Ղրշ 100
Վեցամեայ » » » 52 1/2
Պօլսէն դուրս գացած Լրագիրներուն փոստային ծախքը առնողին վրայ է։
Այս Լրագիրը ամէն շաբաթ օրերը կը հրատարակուի։

Իր շահին համար լուր մը հրատարակել ուզողը պիտի վճարէ սողին 40 փարայ։
Նորատիպ գրոց ծանուցումը ձրի է։
Դուրսէն եկած նամակներուն փոստային ծախքը խրկողը պիտի վճարէ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊՕԼԻՍ 19 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

Աշխարհաշէնութեան ազնիւ ոգին ոտքերով մեր վեհափառ Աբքային՝ օր աւուր իւր ընդարձակ տերութեան մէջի զանազան գործարաններուն թիւը շատցուներու և զանոնք յառաջացուցանելու ջանքը կ'ընէ. ուստի տարին մէկ քանի անգամ այն գործարանները պրպտելու կ'ելլայ, անոնց վրայի եղող հաւատարիմ վերատեսուչները վարձատրելով սիրտ կաւտայ անոնց՝ գործերնուն արժանաւորապէս հոգ տանելու, ինչպէս որ ամսոյս 14 ին երկուշաբթի օրը վերոյին դէպ'ի Հէրեքէ ճամբորդութեան ելաւ որ այն կողմի գործարաններուն ամէնն ալ պրպտի հմուտ ըլլայ անոնց վիճակին և պէտք եղած հրամաններն ալ ընէ։ Վեհափառ Աբքային ուղեկից եղան հետեւեալ անձինքը. Թոփիանէ Նազըրի, վեսմափայլ Ֆէթհի փաշան. գործարաններուն տեսուչ արժանապատիւ Հիւսնի Էֆէնտին. Աբքունի վառօդապետաց՝ գերապատիւ Պօղոս և Յովհաննէս ամիրայք։

—Վեհափառ Աբքայն հինգշաբթի ժամը 7 ին Մարաքաղաքս հասաւ։

—Վսեմափայլ Միզա փաշան առեւտրական խորհրդարանին առաւել բարեկարգութեանը համար քանի մը առաջարկութիւններ ըրաւ բարձրագոյն տեղին, որոնց սիրով ընդունուելուն կասկած չունիմք բնաւ։

—Վեհափառ Աբքայն անցեալ շաբթաւ ջրեքշաբթի օրը ամենափառաւոր տեղան մը տաւաւ Պաւլիէոպոլի Լեռնանգաստանին, Զրաղանի պալատին Ֆէռուխէ քէօշքի կոչուած յարկը։ Այս տեղանին հրաւիրուած էին տէրութեան բոլոր մեծամեծ նախարարները, օտար տէրութեանց դեսպանները և երեւելի գործակալները. որոնց կարգն էր նաև տղնուտաղարմ Տիւզեան Յակոբ էֆէնտին։

—Նախընթաց թուականիս ծանուցինք որ քէօր Հիւսէին պէյը բռնուեր է, այս ըլլալը հաստատուեցաւ շաբթաւս։ Եւ քանի մը օրէն անպատճառ թուապուզանէն հոս կը խուրուի այս ապստամբ մարդը՝ թէ որ հրաման ըլլայ բարձրագոյն դուռունէն։

—Խալաթա ոստայի բժշկանութեան դպրոցին բնագէտ Պարոն Նօէն՝ որ այս դպրոցին բուսաբանութեան թանգարանը զարդարելու համար Պրուսայի լեռները կը պրպտէր ժամանակէ մը ի վեր, շաբթաւս դարձաւ մայրաքաղաքս, շատ տեսակ մը տեսնուած բոյսեր բերելով իւր հետը որ այս բոյսերուն համար Պրուսայի լեռները հռչակաւոր են, մանաւանդ այն տեղի Ոլիմպիա կոչուած լեռը։ Այս լեռանը վրայ յիշեալ բնագէտը ոսկիի ու արծաթի հանքեր ալ գտեր է, և կը յուսայ որ շատ հարուստ ըլլան։ Օրինակի համար քիչ մը բան բերեր է հետը փաղերանոցը լուծելու համար։

—Պիզա նահանգին մէջ այս տարի ցորենի նըւաղութիւն ըլլալուն, այն կողմի մէկ քանի նաւատանգիստներէն այն է Քարտագոկաղ, Լամբոսաք, Ղարտաք, Թալէի Սուլթանիէ, Քռամ քալէ, Կէյիքլի և այլն, այս նաւահանգիստներէն ուրիշ տեղ տանելու համար ցորեն բերացուները արքունական արդելուած է վաճառականներուն իւրաքանչիւր տարի իւր դեսպանին միջնորդութեամբը։ Բայց թէ որ վաճառական մը այս հրամանէն առաջ այն նաւահանգիստները առած ցորեն ունի նէ մինակ անոր տէր կրնայ ըլլալ. նոյնպէս վաճառական մը թէ որ այն նաւահանգիստներէն ցորեն վերցուներու համար նաւ վարձու բռնած է նէ՝ այն վաճառականն ալ մինակ այն նաւը բերացընելու իրաւունք ունի. բայց այս թոյլտուութիւնն ալ ամսոյս 9 էն մինչեւ 30 օրէն աւելի չի պիտի քշէ։

—Օրմայիւղ էֆէնտիի խալաթը ըստուած թագը կիրակի գիշեր առտուան դէմ ժամը ութնուկիսուն հրդեհ մը պատահեցաւ և մինչ առտուան ժամը 12 ը աւելով 18 ի չափ տուն և խանութ այրեց։

—Պալիէոպի թագաւորի երրորդ որդին՝ բարձրապատիւ Լէօբօլտ իշխանը մայրաքաղաքէս մեկնելուն հրամանը առնելու, և իւր վերջին յարգանքը մատուցանելու համար վեհափառ Աբքային ներկայացաւ անցեալ կիւրակի օրը։

ԻԶՄԻՐ, 10 Հոկտեմբեր։ Ամսոյս 5 ին բարձրապատիւ ծովակալ Մեհմէտ Ալի փաշան իւր նաւատորմիղովը տեղոյս նաւահանգիստը մտաւ անվնասութեամբ։ Երկուշաբթի և երեքշաբթի պէտք եղած տեղուանքները պրպտեցաւ. հոս քանի օր կենալը դեռ չի գիտցուիր։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ, 7 Հոկտեմբեր։ Բարձրապատիւ փոխարքայ Մեհմէտ Ալի փաշան տակաւին հոս է, բայց Այդիպտոս երթալու պատրաստութիւն կը տեսնուի կոր։

—Նէզոս դեպի թեթեւ յարգութիւնը քանի մը տեղերուն մեծամեծ վնասներ պատճառեց. հիմա գետին առջեւը առնելու համար մեծ ջանք կ'ընուի։

—Մեհմէտ փաշայի եղբայր Իսրահիմ փաշան մեռաւ, և մեծ հարստութիւն թողուց իր ընտանիքին։

ՍԱՌՓ։ Պատահիս կառավարիչ Ալէքսանդրոս պէյը՝ իրեն երկրին մէջ կրթութիւնը և դիտութիւնները ծաղկեցընելու համար ունեցած ջանքին կողմէն ամէնուն յայտնի է. և հիմա՝ Աւստրիայի մէջ գտնուած պէս ինքն ալ կը մտածէ իր երկրին մէջ գերազոյն տեսակ մը հաստատելու։ Աւստրիայի կառավարութեան կանոնը երկրին մէջ նոր մտած է. բայց կրնանք ըսել որ կրաւագիտութեան ծանօթ գրեթէ մարդ չի կայ երկրին մէջ։ Ասոնց կ'ուզէ որ այս բանիս սլտաւոր վայելեն Սարֆերը։ Այս գաւառիս ինչ տարիքեան ագիտութեան մէջ ըլլալը հասկըցընելու համար սա տեղեկութիւնները բաւական են։ Դատաւարներուն մէջ 3 նախագահ և 21 երկրորդական պաշտօնատարներ կան՝ որ կարդալ գրել բնաւ չեն գիտեր. 10 նախագահ և 14 երկրորդական պաշտօնատար՝ միայն իրենց անունը գրելու չափ կարողութիւն ունին. 3 նախագահ և 92 երկրորդական պաշտօնատար՝ միայն տարին դըպրոցներու մէջ կարդալ գրել սորված են. և միայն մէկ նախագահ մը և 27 ալ երկրորդական պաշտօնատար՝ իրաւաբանութեան վրայ քիչ մը տեղեկութիւն ունին, որ կամ Սարֆի մէջ, կամ ուրիշ երկիրներ ճանապարհորդութիւն ընելով սորված են։ Կառավարութիւնը ամէն կարելի կերպով ջանք ունի իր երկիրը և ազգը ծաղկեցընելու. կենդի մարդոց յատուկ կրթութեան տեղ հաստատելու ալ խորհուրդ կ'ընեն։ Մօտերս Պելգրատ քաղաքը ազգականց գաղտուն դպրոց մը հաստատուի, որուն կանոնը այսպէս է, որ ամէն մէկ աշակերտ վեց տարի մնալով՝ կենդի մարդոց գիտնալու արժանի ինչ բան կայ նէ ամէնն ալ պիտի սորվի։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱՂԻԱ։ Կառավարութիւնը Մատակասքար կղզին վրայ մեծ բանալու միտք ունենալով՝ Հալը ծովեղերեայ քաղաքը բնակող նաւաւ տէր մարդոց գրած է, որ թէ զօրք և թէ պատերազմական պաշար կրելու համար նաւեր պատրաստ ունենան։ Մատակասքար կղզին՝ որ Աֆրիկէի Մոնոմոդաբա գաւառին արեւելեան կողմն է, և ցամաքէն մէկ լայն նեղուցով մը կը զատուի, որ միւղէմոլիք կամ մօզամոլիք կ'ըսուի, Պրազիլ բարեյուսոյէն քիչ մը անդին դէպ'ի հիւսիս է. Պաղլեացւոց իշխանութեան տակը եղած Մորիս և Պուռպոն կղզիներուն արեւմտեան կողմն է՝ և այս կղզիներուն մօտ. և Ֆրանսայէն ովկիանոսէն Հնդկաստան երթալու ճամբուն վրայ ըլլալով՝ ինչպէս որ Ինդզիի համար ալ Պրազիլ բարեյուսոյն կամ Բռաֆրատանի ծովեղերքը անտանկ է, Ֆրանսիացիներուն այն տեղ ուժովնալը իրենց օգտակար է։ Աւագկուց 1829 ին Ֆրանսիացիները այս կղզիս մէջ տեղ առին. բայց հիմակուան թագաւորին նեղութիւն կուտայ իրենց։ Լրագրոյս մէկին բանասիրականը՝ կղզւոյս վրայ քիչ մը ընդարձակ տեղեկութիւն պիտի տայ։

Որովհետեւ այս Մատակասքար կղզիս Բռաֆրատանի մօտ է՝ անդ գիտցիք ալ հոս ձեռք ունենալ մէջ գերազոյն տեսակ մը հաստատելու։ Աւստրիայի կառավարութեան կանոնը երկրին մէջ նոր մտած է. բայց կրնանք ըսել որ կրաւագիտութեան ծանօթ գրեթէ մարդ չի կայ երկրին մէջ։ Ասոնց կ'ուզէ որ այս բանիս սլտաւոր վայելեն Սարֆերը։ Այս գաւառիս ինչ տարիքեան ագիտութեան մէջ ըլլալը հասկըցընելու համար սա տեղեկութիւններս ունիմք։ Դատաւարներուն մէջ 3 նախագահ և 21 երկրորդական պաշտօնատարներ կան՝ որ կարդալ գրել բնաւ չեն գիտեր. 10 նախագահ և 14 երկրորդական պաշտօնատար՝ միայն իրենց անունը գրելու չափ կարողութիւն ունին. 3 նախագահ և 92 երկրորդական պաշտօնատար՝ միայն տարին դըպրոցներու մէջ կարդալ գրել սորված են. և միայն մէկ նախագահ մը և 27 ալ երկրորդական պաշտօնատար՝ իրաւաբանութեան վրայ քիչ մը տեղեկութիւն ունին, որ կամ Սարֆի մէջ, կամ ուրիշ երկիրներ ճանապարհորդութիւն ընելով սորված են։ Կառավարութիւնը ամէն կարելի կերպով ջանք ունի իր երկիրը և ազգը ծաղկեցընելու. կենդի մարդոց յատուկ կրթութեան տեղ հաստատելու ալ խորհուրդ կ'ընեն։ Մօտերս Պելգրատ քաղաքը ազգականց գաղտուն դպրոց մը հաստատուի, որուն կանոնը այսպէս է, որ ամէն մէկ աշակերտ վեց տարի մնալով՝ կենդի մարդոց գիտնալու արժանի ինչ բան կայ նէ ամէնն ալ պիտի սորվի։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Յարգի աղա Եկրոյնէ Վ ինկենան ուսումնականը ազգիս զաւակներուն բարոյական գլխաւոր պարագաներին ինչ է սորվեցուներու համար Բարոյական փէք անուանով քանի մը տարի առաջ տետրակ մը յօրինած տպել տուած էր. և այս օրերս նոյն տետրակը սրբագրելով կրկին տպել տուաւ և ազգին բոլոր դպրոցներուն պէտք եղածին չափ ձրիապէս բաժնեց։ Արդարեւ երախտագիտութեան արժանի է յիշեալ ուսումնականին այս գործը՝ որ միայն ազգասիրական գեղեցիկ ծառայութիւն մը ըլլալուն՝ այլ տետրակը ինքնին թէպէտ փոքրիկ, բայց իւր մէջը պարունակած խիտ զօրաւոր փաստերով և գիրքիմանալի կերպով գրուած վէպ գլուխ յօդուածներովը ինքնին օգտաւէտ բան մը ըլլալուն, այն յօդուածներէն մէկը որ ազգասիրութիւն վրայով գրուած է, լրագիրներուս միջոցաւն ալ հրատարակելու արժան համարեցինք։ և այս ալ երկու մասով։ մէյ մը յիշեալ տետրակին համար ըրած գովասանութիւնս անով հաստատելու։ մէկ մէն ալ անանկ գեղեցիկ խրատ մը դպրոցներուն դուռը ալ կարդացուելու։

ՊԱՐՏՔ ԱՌ ԱԶԳՆ
ԿԱՍ
ԱՋԳԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Ընկերանալը՝ մարդուս համար բնական օրէնք մըն է. մարդկային խիտ մեծ ընկերութիւնը՝ բոլոր ազգի մարդկան ժողովն է, և պնդ պղտիկը, իր ընտանիքն է. ասոնց երկու ծայր ընկերութեան մէջ տեղը խիլ մը գտնուած ուրիշ ընկերութիւններ ալ կան, որոնց օրինաւոր և գլխաւորը՝ մարդուս իր ազգն է։

Հայրենիքը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ այն տեղը, ուր որ մէկը աշխարհք կուգայ, և իր հայրը մայրը կը ճանչնայ, ուր կայ իր նախնեացը՝ իր ազգականներուն՝ իր բարեկամներուն՝ ծնողացը ամրներուն նշխարները ու դամբարանները. ուր կայ նախնեացը նահատակութիւններուն և ուրիշ ըրած գործքերուն յիշատակարանները. ուր աւելի է իր կրօնին ու հաւատոյ կտակը։ Վերջապէս հայրենիքը գրեթէ ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ, ազգին ժողովատեղն։ Բարոյականաբար, մէկի համար հայրենեաց հետ կապուիլն ու ազգին հետ կապուիլը միևնոյն է։ Մէկը կամ միւսը սիրելու համար՝ ալ, ինչպէս որ'ի բնէ խրատեալ եմք ծնողքնիս սիրելու և ինչպէս որ սոսա համար ոչ մեր շահէն և ոչ մեր խելքէն խարհուրդ կ'առնենք, այլ մեր սրտին մէկ անփարշելի պատգամը կը լսենք՝ սէտ այնպէս ալ մեր հայրենիքը և մեր ազգը սիրելու բնութենէն թելադրած ենք։ Մէկը նախնիքը ու ծնողքնիս սիրելու համար, անոնց ամէն ունեցածներն՝ անուններն և բնական տեղերն կը սիրենք, ու սոս բանիս հետ կը կապուինք. աշխարհքիս վրայ տեղ չի կայ որ մարդս իր հայրենեացը, իր նախնեացը իրեն կրտակ բան տեղիս՝ ու յիշատակութիւններուն և անուանը վրայ սէր չունենայ։

Բայց ազգասիրութիւնը՝ մինակ այդ բնական սիրոյն հետեւանքը չէ. մեր անձնական ապատութիւնը, մեր ու մերիներուն և բոլոր ունեցածներուս ապահովութիւնը ազգային օրինաց և մեր հայրենեաց անխախտ կենալուն վրայ հիմնած ըլլալով, մեր շահն ալ՝ ազգի և հայրենեաց հետ կապուիլ կը խրատէ մեզի։ Վասն զի թէ որ ազգ չըլլար, մեր կը մնար ազգային պաշտպանութիւնը և ազգային օրէնքները. և առանք ալ չըլլային, մեր կը մնար ընչից տէր ըլլալու իրաւունքը, կամ անոնք ապահով պահելու միջոցը, և վերջապէս, մեր ապրուստներուն և կենաց ապահովութիւնը որ հիմանց վրայ կրնար կենալ։

Բայց թէ որ ազգերնուս անխախտ կենալը մեզի ամէն կերպիւ պէտք է, ու թէ որ անիկայ սիրելը մեզի բնական պէտք մըն է նէ, 'ի հարկէ պարտականութիւն կայ մեր վրայ ազգերնիս սիրելին ետ չի կենալ. և որովհետեւ ազգերնիս որչափ որ զօրաւոր ըլլայ ու հարատաւ կենայ՝ այնչափ ալ մեր շահուն և մեր պատիւն դիտումը լեցուած կ'ելլայ, ուրեմն ամէն կերպով պիտի աշխատինք ազգին քաջալերութեանը և իր բարոյական ուժին աւելնալուն։

Բայց ազգին պինդ մեծ ուժը, միաբանութիւնն է. ուր միաբանութիւն կայ, ազգ կայ, ուր միաբանութիւն չի կայ, կամ ազգ չի կայ, կամ ազգ չի կայ, կամ չէք ըլլար. մնա է. ըսել է որ առջի պարտականութիւնս, ազգասէր բուսելու համար միաբանութիւն ունենալու է, միաբանութիւն խարտրդ բանի և գործոյ։

Ազգի մը մէջ երկու կարգ ազգայինք կան. մէկը թէ հայրենեաց թէ հայրենի կրօնի և օրինաց պաշտպանութիւնը համար ազգին կողմանէ ընտրուածներն են, և միւսը սա պաշտպանութիւնը յանձնուած ըլլալ և այն պաշտպանութիւնը տակը գտնուողներն են։

Բայց մարդը՝ ինչ կարգի մէջ ալ գտնուի, պարտականութիւն ունի ամէն կերպով ազգին պաշտպան և օգնականը ըլլալու, թէ և ասիկայ իր ներկայ շահուն դէմ ըլլայ։ Պէտք է որ գիտնայ ազգին համար իր շահը չի փնտուիլ կամ մտնալ, իր ինչքը իր սուսուածքը իր կեանքը անգամ ազգին ազէկութեանը ու պատուոյն նուիրել։ Անիկայ ըսել չէ որ մարդս իր ազգին համար ամէն բան պիտի մտնայ, իր մարդկային ուրիշ պարտականութիւնները չի պիտի կատարէ։ Մարդս իրաւունք չունի ազգին ազէկութեանը համար գէշութիւն մը ընելու կամ ուրիշի մը իրաւունքին դպչելու։ Թէ որ ազգին ազէկութեանը վրայօք անհոգ կենալը վատութիւն է նէ, մէկ կողմէ ալ ազգին նուիրելու կերպով իր եղբայրը, իր ծնողքը մուրնելը կամ ապ պէս ուրիշ շատ բան մը ընելն ալ վայրենի ազգասիրութիւն մըն է, որ մարդութենէն վար չի մնար։

Ազգիդ ունեցած պարտականութիւններդ կ'աւելցան, թէ որ ազգին կողմանէ կարգեալ օրինաւոր մէկին ետ նէ։ Ան վայրկեանին որ ազգին կառավարութիւնը յանձդ տուր, ան տունին պէտք է որ բոլոր ազգը դուն ըլլաս. ազգին շահն ու պատիւը և համբաւը քու շահդ՝ քու պատիւդ, և քու համբաւդ համարես. ազգին կրած ապէտքը նեղութիւնները և թշնամանքը քու անձիդ վրայ կրածի պէս

Ի՞նչպես է ստացվում, որ Հայաստանի բոլոր գյուղերում, ինչպես նաև Արցախի գրեթե բոլոր գյուղերում, ինչպես նաև Սև ծովի ափերին գտնվող գյուղերում ապրող մարդիկ, ինչպես նաև Ռուսաստանի Դաշնության տարածքում գտնվող գյուղերում ապրող մարդիկ, ինչպես նաև Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում գտնվող գյուղերում ապրող մարդիկ, ինչպես նաև Գերմանիայի, Ֆրանսիայի, Իտալիայի, Իսպանիայի, Անգլիայի, Հունաստանի, Թուրքիայի, Իրանի, Սիրիայի, Լիբանանի, Իսրայելի, Եգիպտոսի, Հնդկաստանի, Չինաստանի, Ճապոնիայի, Կորեայի, Վիետնամի, Թաիլանդի, Մալայզիայի, Ինդոնեզիայի, Ֆիլիպինների, Բրազիլիայի, Արգենտինայի, Չիլիի, Պերուի, Կոլումբիայի, Վենեսուելայի, Մեքսիկայի, Կանադայի, Ավստրալիայի, Նոր Զելանդիայի, Հարավային Աֆրիկայի, Նիգերիայի, Կենիայի, Էթիոպիայի, Սուդանի, Մարոկոյի, Ալժիրի, Թունիսի, Լիբիայի, Եգիպտոսի, Սաուդյան Արաբիայի, Օմանի, Եմենի, Իրաքի, Սիրիայի, Լիբանանի, Իսրայելի, Հորդանանի, Թուրքիայի, Հունաստանի, Իտալիայի, Գերմանիայի, Ֆրանսիայի, Անգլիայի, Իսպանիայի, Պորտուգալիայի, Նիդերլանդների, Բելգիայի, Դանիայի, Նորվեգիայի, Շվեդիայի, Ֆինլանդիայի, Իսլանդիայի, Ռուսաստանի, Ուկրաինայի, Բելոռուսիայի, Մոլդովայի, Վրաստանի, Ադրբեջանի, Հայաստանի, Թուրքմենստանի, Ուզբեկստանի, Տաջիկստանի, Ղրղզստանի, Ղազախստանի, Մոնղոլիայ

տենի մէջ նոյն դպրատունը ուրիշ հիւանդ աղջիկ կան վանդակաւոր վիճակի մէջ։ Յայտնի է որ՝ հիւանդութիւնը սատականաղն որ ծածկեն նէ, մեռնողներուն համբանքն ալ ճիշդ չի կրնար գիտցուիլ։ Իսկսա շատ մարդ կը մեռնի կ'ըսեն. բայց ապէկ մը չգիտցած բանիս վկայութիւն չեմ կրնար տալ։ Մէկ մասնաւոր նամակ մը այսքան կ'ըսէ որ, հիւանդանոցները լեցուած են. ներքը տեղ չըլլալուն համար շատ հիւանդներ առանց ներս առնուելու եւ խրկուած են »։

ՀՌՈՄ։ Յանկի ժողովք (քոնկրէկացիոնէ սէլ ինտիչէ) ըսուած ժողովքը՝ որուն գործն ու պաշտօնն է գիրքերը քննել եւ մէջի վարդապետութիւններուն նայելով անոնք կարդալը հաւատացեալներուն հրաման տալ կամ արգիլել, օգոստոս 17 ին առանձին վճռով գատապարտեց հետեւեալ գիրքերը։ — 1. Աւետարանք, նոր թարգմանութիւն. հանդերձ ծանօթութեամբք եւ խորհրդածութեամբք՝ ի վախճան իւրաքանչիւր գլխոյ։ Հեղինակն է Լամենէ հռչակաւոր գաղղիացին. որ ասկէ քանի մը տարի առաջ ուրիշ գիրքերուն մէջն ալ մնացորդներ սերմանելով գատապարտուած՝ եւ քահանայական կարգէն զրկուած էր։ — 2. Աւետարանք. թարգմանեալ՝ ի լեզու խաղական։ Ասոր թարգմանիչն է Տիսսոդի որ ամէն մէկ գլխուն վերջը Լամենէի խորհրդածութիւններն ու ծանօթութիւններն ալ թարգմանած է։ — 3. Տեսանող յառաջնութեան անուանով բանաստեղծութիւն մը. որուն հեղինակն է Պարբիէլ Ռոշէգի։ — 4. Պատմութիւն Ֆրամասոն ընկերութեան. որուն հեղինակն է Մասոնէան Մաքենարան գրքին հեղինակը։

ԼՈՒՔԱ։ Այս պզտիկ գաւառիս իշխանը բարձրապատիւ Տօն Ֆէռնանտօ ամ Պուռպոն, կարգութեան եւ գթութեան մէկ շնաշխարհիկ օրինակ մը ցոյց տուաց այս օրերս։ Վ. խառէՃՃիօի կողմերը ծովուն եզերքը զբօսանայ համար պարպուած տեղը մէկը տեսաւ որ լուացվելու համար ծովը մտած էր. բայց շատակէկ առաջ գացած բլլալով հոսանքին (ախընթացքին) ջուրերուն մէջն էր ինկեր. խեղդվելու վտանգի մէջ էր։ Դուքսը այս տեսածին պէս՝ իրեն գթած սիրտն շարժելով իրեն մեծութիւնը միտքը չեկաւ, ջուրը նետուեցաւ, քանի մը անգամ ջուրին տակը ինքնաւ, հատաւ այն անխոհեմ ըղացողը բռնեց, որ արդէն ջուրին տակը ինքնած էր. քաշեց ցամաքը հանեց, և պէտք եղաց բաները ընելով խելքը գլուխը բերելէն ետքը կամացուկ մը բաղնութեան մէջէն քաշուեցաւ անուրեւայթ եղաւ, իրեն շնաշխարհիկ գործն արժանի գովեստը չի լսելու համար։

ՏԱՆԻՄԱՐՔԱ։ Հոլշդայն գաւառին կառավարութեան անդամները հրաժարեցան, երբոր Տանիմարքայի թագաւորը Հոլշդայնի և Շլեզվիկի գրքութիւններուն ժառանգութեան իրաւունքներուն վրայ նոր կարգադրութիւնը ըրաւ, որ լրագրաց միջոցաւ առաջուց ծանուցած ենք։ Տանիմարքայի տէրութիւնը այս հրաժարուողներուն տեղը ուրիշ մարդիկ նոյն խորհրդարանին անդամ ընտրեց. բայց ասոնք ալ գրեթէ ամէնքը միարերան ըսին, որ մենք ալ հրաժարուող խորհրդականներուն մոքոմն ենք. և ասոնց ալ՝ որ ասոնց և երեք հոգի են, վերջը ասկէց առաջ հրաժարուող խորհրդականներէն էին։ Ասոնք օգոստոս 17, իրենց ժողովքը ըրին. նոյն նիւթոյն վրայ խօսելոյն. և եղած կարգադրութեանը դէմ ելլալնին յայտնեցին։ Բոլոր գրքերէն և դեղերէն եկած երեսփոխաններն ալ նմանապէս այն կարգադրութեանը հակառակ բլլալնին յայտնելնուն եռաչը խորհրդարանէն դուրս եկան։ Ասպետական կարգէն և համալսարանին կողմէն եկողներն ալ նոյն մոքին վրայ էին։ Թագաւորին կողմէն եկող գործակալին հարկ եղաւ ժողովքը վերջացնել. ըսելով որ՝ դուք ալ թագաւորին միտքը չի հասկրցաք։ Ուրեմն՝ Շլեզվիկ և Հոլշդայն՝ քաղաքական կառավարութեան խորհրդարան չունի. և ինչպէս որ յառաջ ըսինք՝ գերմանական դաշնակցութեան ընդհանուր ժողովքին իմացուցած ըլլալով իրենց գանգատը, այս բանը երկար առեն այս վիճակի մէջ չի կրնար մնալ։

ԲՕՐԹՈՒԿԱԼ։ Պրակայի կողմերը շատուոր խռովարարներ ոտք ելլելով՝ ասնա Մարիան որ ասն Մէկուէլին մայրն է՝ իրենց բացարձակ իշխանութեամբ թագաւոր կ'ուզէին։ Քաղաքէն խումբ մը զօրք ելլելով այս ապստամբները փախցուցին. բայց ապստամբները աւելի բազմութեամբ նորէն զօրաց վրայ ելան և մինչեւ խոսէս ըսուած տեղը հալածեցին. զօրքը ստիպվեցան հան մնալնելու և իրենց անձը պաշտպանելու։ Դրաս Օս Մէնդէս գաւառին բնակիչներն ալ կառավարութեան դէմ սատակ թշնամութիւն կը ցուցնեն։

ՇՈՒԵՏ։ Շուէտի վերհսկող թագաւորը Օսքար առաջին, օգոստոսի 27 ին առանձին հրովարտակով արգիլեց, որ Աքանիա գաւառի Ռամլէղքաղաքին ջուրերը մտնելու համար գացող մարդոց մէջ բաղդալի խաղ խաղացող չըլլայ (ինչպէս են թաւլը, թուզթ, և այլն)։ Ասանկ խաղերը Շուէտի տէրութեան ուրիշ երկիրները շատ առեն՝ ի վեր վերցած էին. միայն յիշեալ տեղը մնացեր էր։ Նորվեճիա և Տանիմարքա և Ֆինլանտիա այս խաղերս խաղալը սատակ արգիլուած է. խաղացողները կը պատժվին. ուստի շատ մը հարուստ երիտասարդներ ուրիշ մէկ գործ մը չունենալով միայն ասանկ խաղեր խաղալու, և ունեցած ստացվածն եվերցնելու յուսով կորսնցնելու համար Ռամլէղ կուգային։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ։ Այս ընդարձակ կայսերութեան հարաւային մասին մէջ, Գերթանոք քաղաքին մեծ մասը հրոյ ճարակ եղաւ։ Հաղիւ թէ տասն կամ տասն և մէկ տարի մը կայ որ այս քաղաքս չենուած է։

ԴԱՆԻԴԻ։ Խել մը բնիկ կղզեցիներ՝ որ Խարէնաւ և Խուանվիա գաշտերը բանակած էին, և բանակներնուն ալ ջրս կողմը խրամ (խանտէկ) փորած էին, յանկարծակի մէկ գիշեր Հարաբէ տեղը կեցած գաղղիացոց բանակին վրայ, և մէկ գիշեր Խաբէյիդի ջրացը վրայ յարձակեցան մարտի 22 ին և 23 ին։ Բայց այս յարձակումներս բան մը չի կրցին։ Գաղղիացոց զօրքը պէտք եղած պատրաստութիւնները և զգուշութիւնները ընելու կողմանէ անհոգ էին. ուստի թէ իրենք և թէ օգնականները մէկէն այն վայրերներուն վրան վազելով փախցուցին ցիրուցան ըրին։ Ֆաէրօն ըսուած շրջանաւէն ալ վտանուն և հինգ զինուոր՝ ցամաքին մէկ ուրիշ կողմը ժողվված թշնամիներուն վրայ գացին. խելմը մարդիկ ջարդեցին, և մնացածները փախցուցին։ Այժմ այն կողմերը հանդարտութիւն է։

ՄԷՔՍԻՔՈ։ Յուլիսի 31 ին Վերակրուզ տեղը Սանթիա—Ընեսի համար յայտարարութիւն մը եղաւ, որ քաղաքը խռովութեան մէջ ձգեց։ Կ'ըսէին որ քաղաքացոց կողմէն առաջնիկայ շրջանաւով մարդ պիտի երթայ Հաւանա, Սանթիա—Ընեսճէնէռալը Մէքսիքօ բերելու համար։ Մերիկայի նաւերը՝ տակաւին Վերակրուզ և Սան Ճիովանիի Տուլլօա բերդը ծեծելու սկսած չեն։ Կըսվի որ՝ ուժերին Դամբիքայի և Աղվարասոյի կողմը պիտի թափեն։ Յուլիսի 29 ին նաւերը ամէնն ալ Իզոլա Վերաէ (դալարի կղզի) ըսուած կղզիէն ճամբայ ելան դէպ ի հարաւ։ Զայն մը եղաւ, որ մէքսիքացիները ամերիկացիներուն առաջարկած պայմանները ընդունելով հաշտութիւն ընելու տպելու համար Աղվարասո կրակ ձգելու պարելու կերթան։

ԱՕԳՈՒՑԻՆ

Առեն մը միայն օտար աղգաց գործած նոր նոր գեղեցիկ գործերուն գովեստները օրագրոց մէջ կը կարդայինն և մարդասիրական ոգւով կ'ուրախանայինք, բայց ազգասիրական ոգւով յիրաւի կը տրտմինք որ մեր աղգը ինչո՞ւ չունի նոր գտութիւնս մէջ մէկ անանկ գործք մը որ օրագրոց մէջ գովութեամբ յիշատակելու արժանի ըլլայ։ Բայց փառք Աստուծոյ հիմա անանկ չէ, վասն զի հիմա սկսեցինք ըստեպ ստեպ ամէն ազգաց օրագրոց մէջ ուրախութեամբ կարդալ, երբեմն ազգին ընդհանրութեան երբեմն ալ անոր անհատներուն գործած գեղեցիկ գործքերուն գովեստները։ Ինչպէս Յոհաննէս Քոսթանդինոսեանց գաղղիերէն պատուական օրագրին հնգեւատասներորդ թուոյն մէջ Իւսքիւտարու Աղգային ճեմարանին բացուելուն լուրը հրատարակուած առեն նոյն օրագրին արժանայարգ հեղինակները ազգին աս գործը բուսական գովելէն՝ ի զատ դէպ՝ ի Օսմանեան տէրութեան հիմակուան նպատակին մենք ալ մեր կարեցը չափ գովելնուս համար կերպիւ իւրք վեհափառ Աբքարեն օգնութիւն կը խնդրեն մեր ազգին թէպէտ ամէն առեն անոր օգնութիւնը կը վայելենք։ Նաեւ նոյն օրագրին արժանապատիւ հեղինակները այս Հայաստան լրագրին վրայով ալ երկար բարակ գրեր էին, բայց ըրած գովեստներնուն արդարեւ այնչափ արժանաւորութիւն չունենալուն համար մեր լրագիրը առնոյ բարուցը մեծ ազնուութիւնը առաւել կը հաստատուի, ուստի լրագրիս միջոցաւը անոնց յատկապէս շնորհակալ բլլալս պարտաւոր եմք, մանաւանդ Հայոց ազգին վրայ բարեսրտութեամբ ունեցած սէրերնուն և տարած հոգերնուն համար։

ՕՐԱՆԱՕՐԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վան Էմպուրիին մահը։ Վան Էմպուրի՝ ամերիկայի էր, բնիկ Ամերիկայի վայրենիներուն ցեղէն. մէկ զարմանալի ճարտարութիւն մը ունէր գաղանները կրթելու. և անանկ գաղաններ՝ որ սովորաբար կը կարծվին թէ կրթութեան չեն գար, ինչպէս են վագր, ինձ, բորենի, գայլ, և այլն, ասոր ձեռքը գառն կը դառնային։ Ասանկ իրեն կրթած կենդանիները Եւրոպա բերաւ. մեծամեծ և հռչակաւոր քաղաքները պտըտցուց, և շատ ստակ և համբաւ վաստակեցաւ։ Եւրոպայ գառնալով՝ հիւսիսային Ամերիկայի Ռուսայզլենա գաւառը Սիդուէդ գեղին քով իրեն և իր գաղաններուն բնակութիւն հատատաեց. մնատաւոր տեղերէն թէ զինքը և թէ կրթած գաղանները տեսնելու կուգային։

Մէկ աղջիկ մը Վան Էմպուրիին հարցուց, որ ինձ մը կեր կերած առեն կը համարձակին մի անոր վանդակին մէջ մտնելու. Վան Էմպուրի պատասխանեց թէ՝ բան մը ըսել չէ՝. և շուտ մը հրամայեց որ մեծկակ կլատոր մը եղան միս ձգեն ինձերուն վանդակին մէջ։ Գաղանները քիչ մը առեն այն կերին վրայ կուբ ընելէն ետքը՝ ամէնէն զօրաւոր վրթաւ մէկ գեղեցիկ էգ ինձ մը, մտին մինակ ինքը տիրեց. մեկալ ինձերը ամէնն ալ փախցուց, միսը առաւ վանդակին մէկ անկիւնը քաշվեցաւ սկսաւ ուտել։ Վան Էմպուրի երեք անգամ միսը ասոր առջեւէն յափշտակել ուզեց և չի յաջողեցաւ. ինձը կը նեղանար, կը կատղեր, կը պօռար, և պոչը երկու քովը կը զարներ։ Տեսնելու կայնողներուն սիրտը վախ մտնել սկսաւ. Վան Էմպուրիը կը կանչէին որ այնքանը հերիք է. վանդակէն դուրս ելլէ. Վան Էմպուրի կ'ըսեր որ վախնալու բան չըկայ. և ինձին հետ ըրած կռիւը կը շարունակեր։ Գաղանին բարկութիւնը քանի կ'երթար կ'երթնար. այն միջոցին երբ որ Վան Էմպուրի զարկաւ գաղանին, գաղանը մէկէն ցատկեց Վան Էմպուրիին վրայ. պառկեցուց և տակը առաւ։ Այն տեղինները ամէնն ալ վախերնուն փախան՝ երբ որ Վան Էմպուրիին արիւնը տեսան, որ կատաղի ինձը առաղաներովը և ճանկերովը բըզբքեց ձգեց։ Գաղան մը ինչքան կրթուի նէ՝ միշտ անկէց կը վախցուի. որովհետեւ իր բնութիւնը չի մոռնար։

Այս ըսելս ուրիշ օրագիրներ սուտ կը հանեն։

— Բնական արիւծ. Յուլիսի 29 կէս գիշերվան երկու ժամու կէս առաջ Գերմանիայի մէջ շարժ եղած քաղաքներուն մէկն ալ է Պավիէրայի Բիսինկէն քաղաքը. բայց ցնցումը թեթեւ եղաւ. և ամբողջ քաղաքին ամէն տեղերն ալ չի մնացուեցաւ։

— Աստղաբաշխական։ Պ. Հինա անուն Ընդղլացի երեւելի աստղաբաշխը յուլիս 28 էն 29 ը մնալու գիշերը կէս գիշերէն 50 րոպէ առաջ՝ Համբուրգ հանմատեղութեան մէջ մէկ Գիսաւոր մը տեսաւ դիտակով, որ տակաւին մերկ աչքով չի տեսնուիր. բայց աստղաբաշխական միջոկ դիտակով մը ալ տեսնելը դիւրին է։

— Արտ-էսպական։ Հռոմ քաղաքին մէջ երկու հատ հին պատկեր գտնուեցաւ մնատրս. մէկը՝ Բրիտանիայի թագման պատկերը, որ Միքէլ—անճէլօ Պուանարոթիի պատկերհանը շինած էր. և մեկալը՝ Բառանիալ ռէլ Սանդէլին կենդանագիրը՝ որ Ռաֆայէլ պատկերհանը շինած էր. և այս կենդանագրիս նմանը Վատիկան ալ կայ նոյն Ռափայէլին շինածը ծերի վրայ. այս երկուքս իրարու շատ նման են։

Հին պատկերներուն հետ ասոնք ալ ծախմեցան. Միքէլ—Ընճէլօին շինածը առաւ Պ. Սոք Բառլ անգղեցոյի պատկերհանը. և Ռաֆայէլինը առաւ Պ. Բառանէի, որ արուեստաշէն բաներ առնող ծախող վաճառական մըն է։ Միքէլ—Ընճէլօին գրած պատկերին հետեւի դին մէկ Ինենէ պզտիկ տախտակի մը վրայ՝ Փառնէզէ ցեղին առմանիրը գրուած էին։

— Հիւսիսային ամերիկայի միացեալ նահանգներուն մէկ քաղաքը վաճառական մը՝ որ ամէն տեսակ բան կը ծախէր, իրիկուն մը որ այն օրուան ըրած առուտուրին քննութիւնը պիտի ներ, հաշուցն ցուցակը պիտի չիսկեր և խանութը գոցեր, նայեցաւ որ այն օրը մէկ ձիու թամբ (էյեր) մը ծախեր է. ցուցակը պիտի գրէ, բայց որոնց ծախած ըլլալը միտքը չի գար։ Շատ մտածելէն ետքը երբ որ միտքը չի կրնցաւ բերել և յոգնը կը արեց, ցուցակը վերէն վար կարդալ սկսաւ. թէպէտ գիտեր որ գրուած չէ, բայց կը յուսար որ՝ կարելի է որ Դ—ըէրիներ—ն անունին կարդը այն մարդուն անունն ալ գտնէ, և անուանը տեսնելով՝ թամբը առնողն ալ այն ըլլալը միտքը գայ։ Այս փընտրտուելը ժամ մը 32 րոպէ քըշեց. բայց բան մը չի վստահեցաւ։

Ուստի ուրիշ հնարք մը մտքը եկաւ. իր խանութին գործակալը կանչեց ըսաւ. քանի մարդու որ մեզի հետ ըրած առուտուրին ցուցակը պիտի տանի՝ ամէնուն ալ ցուցակին մէջը մէկ մէկ թամբ գրի. ով որ առեր է նէ՝ ստակը կուտայ. չառնողը ետ անունով

ՈՒՂԻՂ ԽՈՍՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ընկերներ՝ Գ. Մ. Տեր Կիրակոս. Հարգելի ընկերներ։

Ի պատիվ նոր խմբի։

Հայկական ազգային ազատագրական շարժումը, որ ծնունդ առավ Սասունի ապստամբությամբ, ինչպես գիտեք, ունեցավ մի ուրախալի հետևանք։ Ինչպես գիտեք, Սասունի ապստամբությունը ճնշվեցավ, բայց ոչ ամբողջապես։